

This eChok volume of
Deuteronomy
Volume 1

is Dedicated in honor of

Lilian and Nathan Haber

Dedicated by Amy and Jimmy

יכוין בקריאת חמשה פסוקים אלו שהם כנגד ה דמילויי הה אחרונה דשם ב"ן לקנות הארת רוח משבת הבאה

טו לחוד בכל רעות נפשך תכוס
ותיכול בשרא כברפתא דיי
אלהך די יתב לך בכל קרויך
מסאבא ודכיא יכלנה כבשור

טו רק בכל-אות נפשך תזבח ו ואכלת
בשר כברפת ידוה אלהיך אשר נתן-לך
בכל-שעריך הטמא והטהור יאכלנו בצבי

(15) However, you may slaughter and eat meat in all your gates, in every desire of your soul, according to the blessing of the Lord your God which He gave you: the impure and the pure [person] may eat thereof, as of the deer, and as

RASHI

רש"י

(15) However, [you may slaughter and eat meat in all your gates,] in every desire of your soul —

What is the verse referring to here? If it would be referring to non-sacrificial meat, eaten to satisfy the appetite, and that this verse comes to permit eating without having to offer any sacrificial portions, we already have a reference to this elsewhere (verse 12:20), as it says, “When the Lord your God will expand your boundary ... and you will say, I will eat meat ... you may eat meat....” So what is the verse referring to here? It is referring to animals

*designated for holy [sacrificial] purposes, that had [subsequently] become blemished [deeming them unfit for the altar]. [The verse tells us that] These animals are to be redeemed [that is, replaced by their equivalent value in money,] and may then be eaten in any place. Now one might think that even if the blemish is a temporary one, the animal may still be thus redeemed. Therefore the verse tells us, רק — “However.” [Lit. “only.” This limits the case to only that of a permanent blemish.] (Sifrei). **You may slaughter and eat [meat]** — You have no permission to benefit from the blemished consecrated animals' fleece or milk — only to eat it after its ritual slaughter. (Bekhorot 15b) **The impure and the pure [person] may eat thereof** — These consecrated animals which had become blemished formerly had holy status, for regarding them it is stated (Leviticus 7:19), “And the meat which will touch any impure thing must not be eaten.” Since this is so, it is necessary to state explicit permission [in this case, when animals are redeemed] for both the impure and pure person alike, to eat [from the meat, even] from the same dish. **As of the deer, and as of the gazelle** — of which no sacrifice is ever brought [hence, they can never become consecrated animals]. **As of the deer, and as of the gazelle** — This [comparison to a deer and a gazelle,] exempts these [redeemed] animals from the obligation of “the shoulder, cheeks and stomach.” (see*

טו) רק בכל אות נפשך. במה הפתויב מדבר? אם בבשר תאנה להתירה להם בלא הקרבת אמורים, הרי אמור במקום אחר: “כי ירחיב ה' את גבולך וגו' ואמרת אכלה בשר” וגו'. במה זה מדבר? בקדשים שנפל בהם מום שיפדו ויאכלו בכל מקום יכול יפדו על מום עובר? תלמוד לומר: רק: תזבח ואכלת. אין לך בהם הטר גנה וחלב אלא אכילה על ידי זביחה: הטמא והטהור. לפי שבא מבח קדשים שנאמר בהם: “והבשר אשר יגע בכל-טמא לא יאכל”. הוצרך להתיר בו שטמא וטהור אוכלים בקערה אחת: בצבי וכאיל. שאין קרבן בא מהם: בצבי וכאיל. לפטרן מן הזרוע והלהיים והקבה:

טביא ואילא: טו לחוד דמא לא
 תיכלון על ארעא תשדנה
 כמאי: יז לית לך רשו למיכל
 בקרין מעשר עבורך חמרך
 ומשחה ובכורי תורה וענך וכל
 נדרך די תדר ונדבתך

וכאיל: טו רק הדם לא תאכלו על הארץ
 תשפכנו כמים: יז לא תוכל לאכל
 בשעריך מעשר דגנך ותירשך ויצהרך
 ובכרת בקרך וצאנך וכל נדריך אשר

of the gazelle. (16) However do not eat the blood; pour it upon the earth, as water. (17) You must not eat within your gates the tithe of your grain, or of your wine, or of your oil, or the firstborn of your cattle or of your sheep, nor any of your vows which you will vow, nor your donations, or the separation

RASHI

Deuteronomy 18:3 [just as the deer and the gazelle are exempt from these otherwise obligatory gifts to the priest]. (Chullin 130a; Sifrei) (16) **However do not eat the blood** — *Even though I have told you that these animals do not incur sprinkling of blood on the altar [as they are unfit for the altar], nevertheless you must not eat it. Pour it [upon the earth,] as water* — *This teaches us that [its blood] does not require covering [with earth] (Sifrei; Chullin 84a). Another explanation: When the verse says, “as water,” it teaches us that just as water, when coming into contact with seeds [i.e., food], renders the seeds susceptible for receiving ritual impurity, so too does blood. (Chullin 35b).* (17) **You must not [eat within your gates the tithe of your grain, ...]** — *Scripture attaches the prohibition to this matter [eating the firstborn, tithes, etc. outside the walls of Jerusalem], in addition to the positive command (stated in verse 6). You must not (lit., you cannot) [eat ...] — Rabbi Yehoshua the son of Korcha said, You may be [physically] able, but you are not permitted to do so [that is, the verse means “you must not”]. We find a similar expression to לא תוכל in the verse “As to the Yevusites, the inhabitants of Jerusalem, the children of [Yehudah] could not drive them out” (Yehoshua 15:63) — they were able to do so, but they were not so permitted, since Avraham had made a covenant with them when he bought the cave of Makhpelah from them [to the effect that they would not be attacked]. [In actuality,] they were not Yevusites but Chittites [however they were called Yevusites] after the city, the name of which was Yevus. So it is explained in Pirkei de-Rabbi Eliezer (chapter 36). And this is the meaning of the verse [when David was about to drive out the Yevusites, they said to him], “Unless you take away the blind and the lame [you shall not come in here],” (II Samuel 5:6) referring to the idols [that stood*

רש"י

(טו) רק הדם לא תאכלו. אף על פי שאמרתי, שאין לך בו זריקת דם במזבח, לא תאכלנו: תשפכנו כמים. לומר לך שאין צריך פסויי דבר אחר הרי הוא כמים להכשיר את הורעים: (יז) לא תוכל. בא הכתוב לתן לא תעשה על הדבר: לא תוכל. רבי יהושע בן קרחה אומר: יכול אתה. אבל אינך רשאי. ביוצא בו: "ואת היבוסים יושבי ירושלים לא יכלו בני יהודה להורישם". יכולים היו, אלא שאינן רשאים לפי שכרת להם אברהם ברית בשלח מהם מערת המכפלה. ולא יבוסים היו, אלא חתיים היו, אלא על שם העיר ששמה "יבוס". כך מפרש בפרקי דרבי אליעזר, והוא שנאמר: "כי אם הסירך העוירים

ואֶפְרָשׁוֹת יָדְךָ: יח אֲלֵהֶן קָדָם
 יי אֱלֹהֶיךָ תִּכְלְמֶנָּה בְּאֶתְרָא דִּי
 יתְרַעֲי יי אֱלֹהֶיךָ בַּה אֶתְּ וּבְרַךְ
 וּבְרַתְךָ וְעַבְדְּךָ וְאִמְתְּךָ וְלִוְיָא
 דִּי בְקִרְוֵיךָ וְתַחְדֵּי קָדָם יי אֱלֹהֶיךָ
 בְּכָל אוֹשְׁטוֹת יָדְךָ: יט אֶסְתַּמֵּר
 לְךָ דִּילְמָא תִּשְׁבּוֹק יֵת לְוֹאֵי כָּל
 יוֹמֵיךָ עַל אֶרְעֵךָ:

תִּדְר וְנִדְבַתֶּיךָ וְתִרְוַמַת יָדְךָ: יח כִּי אִם־
 לְפָנַי יִדְוָה אֱלֹהֶיךָ תֹאכְלֶנּוּ בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר
 יִבְחַר יְדוּה אֱלֹהֶיךָ בּוֹ אֶתָּה וּבְנֶךָ וּבִתְךָ
 וְעַבְדְּךָ וְאִמְתְּךָ וְהַלְוִי אֲשֶׁר בְּשַׁעְרֶיךָ
 וְשִׂמַחְתָּ לְפָנַי יְדוּה אֱלֹהֶיךָ בְּכָל מְשַׁלַּח
 יָדְךָ: יט הַשְּׁמַר לְךָ פֶּן־תַּעֲזֹב אֶת־הַלְוִי
 כָּל־יְמֶיךָ עַל־אֲדַמְתְּךָ: ס

by your hand. (18) But you must only eat them before the Lord your God, in the place which the Lord your God will choose — you, and your son, and your daughter, and your manservant, and your maidservant, and the Levite who is within your gates; and you will rejoice before the Lord your God in all your endeavors. (19) Guard yourself, lest you forsake the Levite all your days upon your land.

RASHI

at the gates] upon which were written the oath [which Avraham had taken regarding the Yevusites]. [You must not eat within your gates ...] the firstborn of your cattle — This prohibition is addressed to the priests, [in contrast to “the tithe of your grain,” since Israelites were never permitted to eat the firstborn, even within the walls].

Or the separation by your hand — *This*

refers to the firstfruits (Sifrei, Makkot 17a). (18) [But you must only eat them] before the Lord — i.e., within the walls of Jerusalem. And the Levite who is within your gates — If you have nothing to give him from his due, as, for instance, the “first tithes,” then give him the “tithe of the poor.” And if you have no “tithe of the poor” invite him to partake of your peace-offering meal (Sifrei). (19) Guard yourself, [lest you forsake the Levite] — This [in addition to the positive command expressed in the previous verse,] is to attach a prohibition to the matter. [Guard yourself, lest you forsake the Levite ...] upon your land — but in Diaspora, you are not admonished regarding him more than you are regarding [ordinary] poor Israelites. (Sifrei)

רש"י

וְהַפְסָחִים". צוֹרוֹת שְׁכַתְבוּ עֲלֵיהֶם אֶת הַשְּׁבֻעָה:
 וּבְכֹרֵת בְּקִרְךָ. אֲזַהֲרָה לְכֹהֲנִים: וְתִרְוַמַת יָדְךָ. אֵלוֹ
 הַבְּכוֹרִים: (יח) לְפָנַי ה'. לְפָנַי מִן הַחוּמָה: וְהַלְוִי
 אֲשֶׁר בְּשַׁעְרֶיךָ. אִם אֵין לְךָ לְתַת לוֹ מִחֶלְקוֹ, כְּגוֹן
 מַעֲשֵׂר רֵאשׁוֹן, תֵּן לוֹ מַעֲשֵׂר עֲנִי אֵין לְךָ מַעֲשֵׂר עֲנִי
 הַזְּמִינָהוּ עַל שְׁלֵמֶיךָ: (יט) הַשְּׁמַר לְךָ. לְתַן "לֹא
 תַעֲשֶׂה" עַל הַדְּבָר: עַל אֲדַמְתְּךָ. אֲכַל בְּגוֹלָה אֵינְךָ
 מְזַהֵר עֲלָיו יוֹתֵר מִעֲנֵי יִשְׂרָאֵל:

PROPHETS Isaiah 56

נביאים ישעיהו פרק נו

ב טובי אֲנִי דִיעֲבֹד דָּא וְבַר
 אֲנִישָׁא דִיתְקִיף בְּה יִטֵּר שְׁבִתָּא
 מֵאֲחֻלוּתָהּ וְיִטֵּר יְדוּהֵי מִלְמַעְבַּד
 כָּל דְּבִישׁ: ג וְלֹא יִימַר בַּר
 עַמְמִין דְּמִתּוֹסַף עַל עֲמָא דִּי
 לְמִימַר אֲפֻרְשָׁא יִפְרִשְׁנִי יי
 מִעַל עֲמָה וְלֹא יִימַר סְרִיסָא הָא
 אֲנָא חֲשִׁיב כְּאֶע יְבִישׁ: ד אַרְי
 כְּדָנָן אָמַר יי לְסְרִיסָא דִיטְרוּן
 ית יוֹמֵי שְׂבִיָּא דִילֵי וּמִתְרַעַן
 בְּדַצְבְּנָא וּמִתְקַפִּין בְּקִנְיָ:
 ה וְאַתָּן לְהוֹן בְּבֵית מְקוֹדְשֵׁי
 וּבְאַרְעֵי בֵית שְׁכֻנְתֵי אַתְרֵי וְשׁוּם
 דְּטַב מְבָנִין וּמְבָנִין שׁוּם עֲלֵם
 אַתָּן לְהוֹן דְּלֹא יִפְסוּק: ו וּבְנֵי
 עַמְמִיָּא דְּמִתּוֹסַפִּין עַל עֲמָה דִּי לְשִׁמְשׁוּתָהּ וּלְמִרְחָם ית שְׂמָא דִּי לְמַהוּי לֵה לְעַבְדִּין כָּל דִּיטֵר שְׁבִתָּא
 לְאֲחֻלוּתָהּ וּמִתְקַפִּין בְּקִנְיָ:

ב אֲשֶׁר־יִעֲשֶׂה זֹאת וּבֶן־אָדָם יִחְזִיק בָּהּ
 שֹׁמֵר שַׁבָּת מִחֻלְלֹהּ וְשֹׁמֵר יָדוֹ מִמַּעֲשׂוֹת כָּל־רָע:
 ג וְאֶל־יֹאמַר בֶּן־הַנֹּכָר הַנִּלְוֶה אֶל־יְדוּהָ לֵאמֹר
 הַבְּדֵל יַבְדִּילֵנִי יְדוּהָ מִעַל עַמּוֹ וְאֶל־יֹאמַר הַסְּרִיסִים
 הֵן אֲנִי עֵץ יָבֵשׁ: ד כִּי־כֹה אָמַר יְדוּהָ לְסְרִיסִים
 אֲשֶׁר יִשְׁמְרוּ אֶת־שַׁבְּתוֹתַי וּבָחֲרוּ בְּאֲשֶׁר חָפְצָתִי
 וּמְחֻזְקִים בְּבְרִיתִי: ה וְנָתַתִּי לָהֶם בְּבֵיתִי וּבְחֻמּוֹתַי
 יָד וְשֵׁם טוֹב מִבָּנִים וּמִבָּנוֹת שֵׁם עוֹלָם אֶתְּנֶלְו
 אֲשֶׁר לֹא יִפְרֹת: וּבְנֵי הַנֹּכָר הַנִּלְוִים עַל־יְדוּהָ
 לְשָׂרְתוּ וְלֹא־הִבִּיחַ אֶת־שֵׁם יְדוּהָ לְהִיּוֹת לוֹ לְעַבְדִּים
 כָּל־שֹׁמֵר שַׁבָּת מִחֻלְלֹהּ וּמְחֻזְקִים בְּבְרִיתִי:

(2) Fortunate is the man who will do this and the person who will hold fast to it, he who keeps the Sabbath from profaning it and guards his hand from doing any evil. (3) Now let not the foreigner who joined the Lord, say, "The Lord will surely separate me from His people," and let not the eunuch say, "Behold, I am a dry tree." (4) For so says the Lord to the eunuchs who will keep My Sabbaths and will choose what I desire and hold fast to My covenant, (5) "I will give them in My house and in My walls a place and a name, better than sons and daughters; an everlasting name I will give him, which will not be cut off. (6) And the sons of the foreigners who join with the Lord to serve Him and to love the Name of the Lord, to be His servants, everyone who observes the Sabbath from profaning it and who holds fast to My covenant."

RASHI

רש"י

(2) **Who will do this** — *who observes the Sabbath, etc.* (3) **[The Lord] will surely separate me** — *Why should I convert? And let not the eunuch say* — *Why should I*

(ב) יַעֲשֶׂה זֹאת. שׁוֹמֵר שַׁבָּת וְגו' (ג) הַבְּדֵל יַבְדִּילֵנִי. וְלֹמָה אֲתַגִּיר: וְאֶל יֹאמַר הַסְּרִיסִים. לְמָה אֵיטִיב דְּרַבִּי: (ד) וּמְחֻזְקִים. אֲחֻזִּים:

improve my ways? (4) וּמְחֻזְקִים [means] holding [fast].

Writings Psalms 108-109

כתובים תהלים פרק קח-קט

יג הִבְהִלְנוּ עֲזֶרְתָּ מִצָּר וְשׂוֹא תִשׁוּעַת אָדָם:

(13) Give us help against the adversary, for vain is the help of man.

יָד בְּאֱלֹהִים נַעֲשֶׂה-חֵיל וְהוּא יְבוֹס צְרִינוּ: פּוֹרְקָנָא דְּבַר נְשָׂא: יָד בְּאֱלֹהָא
 קט א לְמַנְצַח לְדוֹד מְזֻמּוֹר אֱלֹהֵי תְהַלְתִּי אֶל- נַעֲבִיד חֵילָא וְהוּא יְדוּשָׁשׁ
 תַּחֲרָשׁ: ב כִּי פִי רָשָׁע וּפִי מְרֻמָּה עָלַי פְּתַחוּ דְּבַרוּ מְעִיקָנָא: קט א לְשִׁבְחָא עַל יָד
 אֲתִי לְשׁוֹן שִׁקָּר: ג וְדַבְרֵי שְׁנָאָה סְבִיבֵי וַיִּלְחַמוּנִי דוֹד תּוֹשְׁבְחָא אֱלֹהִים שְׁבַחְתִּי
 חָנָם: לֹא תִשְׁתּוֹק: ב אָרוּם פּוּמָא
 דְּרִשִׁיעָא וּפּוּמָא דְּנִכְלָא עָלַי
 פְּתַחִין מְלִילוּ עִמִּי לִישָׁן דְּשִׁקָּר:

ג וממלילי סגותא חורו יתי ואגיהו עמי מגן:

(14) Through God we shall do valiantly, for it is He who shall trample our adversaries. **109** (1) For the leader. A psalm of David. O God of my praise, keep not silent. (2) For the mouth of the wicked and the mouth of deceit they have opened against me, they have spoken to me with a lying tongue. (3) With words of hatred they encompassed me, and fought against me without cause.

RASHI

רש"י

108. (14) *יבוס [means] trample.* **109.** (1) **O God of my praise** — *this was stated about the entire people of Israel.* (2) **The mouth of the wicked** — *[i.e.] the wicked have opened their mouth against me.*

(יָד) יְבוֹס. יִרְמָס: (א) אֱלֹהֵי תְהַלְתִּי. עַל כָּל יִשְׂרָאֵל
 נֶאֱמַר: (ב) פִּי רָשָׁע. הָרָשָׁעִים פְּתַחוּ פִּיהֶם לְנַגְדִּי:

Mishnah Bekhorot, chapter 8

משנה בכורות פרק ח

(1) There is a firstborn [regarded as such] for inheritance [i.e., regarding the double portion], but not for [the required redemption from] a priest, [since Scripture states regarding redemption— “all the firstborn, whatsoever opened the womb,” (Exodus 13:2) therefore, there is a requirement that there be a firstborn, through the opening of the womb; [there is a firstborn regarded as such] for [redemption from] a priest, but not [regarded as such] for inheritance; there is a firstborn [regarded as such] for inheritance and for [redemption from] a priest; there is a firstborn not [regarded as such] for inheritance nor for [redemption from] a priest. Which is the firstborn [regarded as such] for inheritance, but not for [redemption from] a priest? One that follows an untimely birth whose head came forth alive [i.e., a case of twins, the first one was premature

א יש בכור לנחלה ואינו בכור לכהן, בכור לכהן ואינו בכור לנחלה, בכור לנחלה ולכהן, יש שאינו בכור לא לנחלה ולא לכהן. איזהו בכור לנחלה ואינו בכור לכהן, הבא אחר הנפלים שיצא ראשו חי, וכן

רבנו עובדיה מברטנורא

א יש בכור לנחלה. ליטול פי שנים: ואינו בכור לכהן. לתת לכהן פדיונו חמשת סלעים: הבא אחר הנפלים. כגון שהיו תאומים, אחד מהם נפל שלא כלו לו חדשיו ואחד כלו לו חדשיו, והנפל שלא כלו לו חדשיו יצא ראשו חי והחזירו, וקדמו אחיו ויצא, זה האחרון בכור לנחלה. דראשון לא הפסידו ואע"ג דיציאת הראשון חשיבה לידה מעליא. וטעמא, משום דכתיב ראשית אונן, מי שלב אביו דוה עליו אם מת, יצא נפל (שהוציא ראשו) ראשון דלאו בר קיימא,

and would not remain alive, however, its head came forth while alive and then retracted, subsequently the other twin emerged first. Since Scripture states regarding inheritance; “for he is the beginning of his strength,” (Deuteronomy 21:17) which means a child over whose death the father's heart is grieved (see Niddah 23b), therefore a premature child which cannot live, would be excluded as a firstborn in regard to inheritance]; or one born in the ninth month, whose head came forth dead [the twin came out subsequently]; or when a woman discharges something resembling an animal, beast, or bird [the subsequent child is not considered a firstborn for redemption, since the infant was not the first to open the womb]; the opinion of Rabbi Meir. But the Sages say, [It is not considered an opening of the womb] unless it [the discharge] is in the form of a human being. If she discharged [something in the shape of] a sandal, or a placenta, or [a fetus with] an articulated shape, or if [the embryo] came out in pieces [i.e., one limb after another]— the one after them is [regarded as] a firstborn for inheritance, but is not [regarded as such] for [redemption from] a priest. If a man who had no children married a woman who had previously given birth— while she was a maidservant, and had later been freed; or while she was a non-Jew, and had later converted— and when she attained the status of Israelite she gave birth, [the child is regarded as] a firstborn for inheritance but is not [regarded as] a firstborn for [redemption from] the priest. Rabbi Yose HaGalili says, He is [regarded as] a firstborn for inheritance and for [redemption from] the priest, as it is said, “whatsoever opened the womb of [the Children of] Israel” (Exodus 13:2) — until the opening of the womb of an Israelite [intimating it is only then, when she is an Israelite, that a birth is considered the opening of the womb]. If a man who had children

תשעה שיצא ראשו מת, והמפלת כמין בהמה חיה ועוף, דברי רבי מאיר. וחכמים אומרים, עד שיהא בו מצורת האדם. המפלת סנדל, או שליא, ושפיר מרוקם, והיוצא מחותך, הבא אתריהן, בכור לנחלה ואינו בכור לכהן. מי שלא היו לו בנים ונשא אשה שכבר ילדה, עודה שפחה ונשתחררה, עודה נכרית ונתגירה, משבאת לישראל ילדה, בכור לנחלה ואינו בכור לכהן. רבי יוסי הגלילי אומר, בכור לנחלה ולכהן, שנאמר (שמות יג), פטר רחם בישראל, עד שיפטר רחם מישראל. מי שהיו לו בנים ונשא אשה

רבנו עובדיה מברטנורא

(הוא) דאין לבו דוה עליו. אבל לענין פטר רחם, פטור האי וולד (אחרון), דבפטר רחם תלה רחמנא, והרי הראשון פטר את הרחם: **ובן תשעה מת שיצא ראשו.** והחזירו, ויצא אחיו, הוי בכור לנחלה. דהא ראשון לא חשיב, דאין לבו דוה עליו, ולענין כהן (לאו) פטר רחם הוא. אבל יצא ראשו בן תשעה חי ואחר כך החזירו ומת, בכור לנחלה נמי לא הוי זה הבא אחריו: **וכן המפלת בהמה כו'.** למפטר מנחלה לא חשיבי, דאין הלב דוה עליהם. אבל פטר רחם מיהא הוי: **וחכמים אומרים עד שיהא בו מצורת אדם.** לא חשיב פטר רחם, והבא אחריו הוי בכור לכהן. והלכה כחכמים: **סנדל.** חתיכת בשר עשויה כדמות סנדל, ואין לה צורת אברים, ורגילה לבוא עם ולד. ולשון סנדל יש מפרשים שנאוי ודל: **או שליא.** דאין שליא בלו ולד אלא שנימוח, ומיהו פטר רחם הוי: **ושפיר מרוקם.** חתיכה של בשר שמרוקם בה צורת העובר. ועל שם שעשויה כשפופרת של ביצה, קרויה שפיר: **והיוצא מחותך.** שנחתך אבר אבר ובדרך זה יצא כולו. אבל ראש מחותך, לא פטר אם קדם אחיו ויצא קודם יציאת רוב אברי המחותר, והוי נמי בכור לכהן: **שכבר ילדה.** דלענין נחלה דאב כתיב ראשית אונו, ולענין כהן תלה רחמנא בפטר רחם: **עודה שפחה.** אפילו עודה שפחה בלידה ראשונה ונשתחררה עכשיו. או נכרית ונתגירה ומשבאת ליד ישראל ילדה, נמי הוי בכור לנחלה, שהרי לא היו לזה בנים: **ר' יוסי הגלילי אומר בכור לנחלה ולכהן.** דבנים הנולדים בנכריותה לא פטרי. ואין הלכה כר' יוסי

married a woman who had not given birth, or [was a non-Jew who] had converted while pregnant, or [was a maidservant] who had been freed while pregnant, or she and a priestess gave birth [and there was confusion regarding the children], or she and a Levite woman [gave birth and there was confusion regarding the children. Since the firstborn of a priest or Levite are exempt from the laws of redemption therefore one firstborn is exempt,] or she and a woman who had already given birth [once before, gave birth and there was confusion regarding the children]; and similarly, regarding a woman who did not wait three months after her husband [died, or divorced her] and remarried and gave birth, and it is not known if [the child] was born in the ninth month from the first [husband, in which case, he would be the firstborn of the first husband], or in the seventh month, from the second [husband] — he [the child] is [regarded as] a firstborn for [redemption from] the priest [and the father must redeem him, with the exception of the last case where we don't know who the father is, there, the son redeems himself when he becomes of age] and is not [regarded as] a firstborn for inheritance. Which is the firstborn [regarded as such, both] for inheritance, and for [redemption from] a priest? If she discharged an articulated shape full of blood, full of water, [or] full of a multicolored substance; if she discharged something resembling fish, or locusts, reptiles, or creeping things; [or] if she discharged on the fortieth day [after conception] — the one following them is [regarded as] a firstborn for inheritance, and for [redemption from] a priest. (2) [Regarding] a child born in a Caesarean section and the one following him [i.e., twins, the firstborn by Caesarean section, the second through the womb] — neither is

שְׁלֵא יִלְדָה, נִתְגִּירָה מְעַבְרָת, נִשְׁתַּחֲרָה מְעַבְרָת, יִלְדָה הִיא וְכֹהֲנֵת, הִיא וְלוֹיָהּ, הִיא וְאִשָּׁה שֶׁכָּבַר יִלְדָה, וְכֵן מִי שְׁלֵא שִׁהֲתָה אַחַר בְּעֻלָּה שְׁלִישֶׁת חֳדָשִׁים וְנִשְׂאָת וְיִלְדָה, וְאִין יְדוּעַ אִם בֶּן תִּשְׁעָה לְרֵאשׁוֹן, אוֹ בֶן שִׁבְעָה לְאַחֲרוֹן, בְּכוֹר לְפָנָיו וְאִינוּ בְּכוֹר לְנִחְלָה. אִיזְהוּ בְּכוֹר לְנִחְלָה וְלִכְהֵן, הַמַּפְלֵת שְׁפִיר מְלֵא דָם, מְלֵא מַיִם, מְלֵא גְנִינִים, הַמַּפְלֵת כְּמִין דְּגִים וְחֲגָבִים שְׂקָצִים וְרִמָּשִׁים, הַמַּפְלֵת יוֹם אַרְבָּעִים, הֵבֵא אַחֲרֵיהֶן, בְּכוֹר לְנִחְלָה וְלִכְהֵן: **ב** יוֹצֵא דֹפֵן וְהֵבֵא אַחֲרָיו, שְׁנֵיהֶם אֵינָן

רבנו עובדיה מברטנורא

הגלילי: נתייירה מעוברת. ובעלה עמה וילדה, הרי אותו וולד בכור לכהן, דפטר רחם הוא בישראל. ולא לנחלה, דכיון דהורתו שלא בקדושה לאו בר נחלה הוא, דזרע נכרי רחמנא אפקריה, דכתיב (יחזקאל כג) וזרמת סוסים וזרמתם: ילדה היא וכהנת. בת ישראל מבכרת (שילדה עם כוהנת מבכרת), ואין ידוע אי זה ולד של ישראל: או היא ולויה. דלויה נמי בנה פטור מחמש סלעים. כדאמרן בפרק קמא: או היא ואשה שכבר ילדה. ואין ידוע איזה בנה: בכור לכהן. ובעלה של מבכרת חייב חמש סלעים לכהן, דהא בן זכר יש לו כל היבא דאיתיה: ולא לנחלה. דהא לא ידע בריה דמאן הוא: וכן מי שלא שהתה כו'. הוא בכור לכהן, והוא יפדה את עצמו. ולא לנחלה, דהא לא ידע מאן ירית. ואפילו כפשוט לא ירית, דהאי מדחי ליה לגבי האי והאי מדחי ליה לגבי האי. ומתניתין דקתני ולא לנחלה, על הבא אחרייו קאמר, שהבא אחרייו אינו בכור לנחלה, דשמא זה הספק בין האחרון הוא: מלא גנינים. מלא גוונים הרבה. פירוש אחר, תולעים. שהשפיר עשוי כולו חתיכות קטנות דקות דומות לתולעים: דגים וחגבים לאו ולד נינהו, דלא נאמרה בהן יצירה כאדם: יום ארבעים. משנתעברה. מיא בעלמא נינהו ואין כאן ולד, עד למחרת יום ארבעים, דארבעים יום הוי יצירת הולד: ב יוצא דופן והבא אחרייו. דרך רחם. כגון שקרעו אשה שתאומים בבטנה, ולאחר שהוציאו הראשון דרך דופן, יצא השני דרך רחם. אבל להוציא ולד מן האשה דרך דופן ושתרפא האשה ותחזור ותתעבר ותלד, כתב רמב"ם דאי אפשר: שניהם אינן בכור. ראשון לא הוי בכור לנחלה, וילדו לו בעינן ושני נמי לא, ראשית אונו בעינן. ובכור לכהן ראשון לא הוי, דפטר רחם בעינן. ושני נמי לא הוי בכור לכהן, דבכור לרחם ואינו בכור

[regarded as] a firstborn, neither for inheritance, nor for [redemption from] a priest [since Scripture states regarding inheritance; “born to him,” (Deuteronomy 21:15) the question here is, whether a birth by Caesarean section, is considered “born to him”]. Rabbi Shimon says, The first is [regarded as “born to him,” hence he is a firstborn] for inheritance, and the second for five *sel'a'im* [i.e., redemption from a priest, since, with regard to redemption, Scripture states; “opened the womb,” (Exodus 13:2) and the second child was the first to open the womb]. (3) If a man's wife had never given birth, and she then gave birth to two males [i.e., twins, and we don't know which was first], he gives five *sel'a'im* to the priest [since one of them must be a firstborn]. If one of them died within thirty days, the father is exempt [from redeeming them, since a firstborn infant who died before thirty days, does not have the requirement of redemption, and we don't know which one died]. If the father died, and the sons live: Rabbi Meir says, If they gave [the five *sel'a'im* to the priest] before they divided [the inheritance, since the estate is still considered as being one unit], their redemption is valid; and if [the redemption money was] not [given until after the division of the estate], they are exempt [since after the division, each is considered as if he had purchased his portion, and purchasers of an estate are not obligated to pay [oral] debts of the estate]. Rabbi Yehudah says, The property [i.e., the estate of the father] is obligated [to give the money, he holds that brothers who divide an estate, are not considered as purchasers]. [If she gave birth to] a male and a female [and we don't know which is first], the priest has nothing in this case [for in order to collect the five coins the priest would have to prove that the male was the firstborn]. (4) If two women [married to one husband] who had not given birth, then give birth to two males [and they were mixed up], he [the father] gives ten *sel'a'im* to the priest. If one of them died within thirty days: if he gave to a single priest — he returns

רבנו עובדיה מברטנורא

לולדות כגון זה שהיה ולד קודם לכן, אינו בכור: ר' שמעון אומר הראשון לנחלה. סבר, וילדו, אף יוצא דופן במשמע: והשני לחמש סלעים. סבר, בכור לרחם אע"פ שאינו בכור לולדות הוא בכור, ואין הלכה כרבי שמעון: ג וילדה שני זכרים נותן חמש סלעים. דאחד מהן בכור: האב פטור. דמצוי למימר הבכור מת. וכשמת הבן קודם שלשים אינו חייב בפדיון. ועכשיו שהדבר ספק שמא הבכור מת ופטור, שמא זה הנשאר הוא הבכור וחייב, הוי הכהן מוציא מחברו, והמוציא מחברו עליו הראיה. והוא הדין שהבן הנשאר פטור מלפדות את עצמו כשיהיה גדול: מת האב. לאחר שלשים: ואם לאו פטורים. דסבר ר' מאיר, האחין שחלקו בנכסי אביהן דין לקוחות יש להן, לפי שאין ברירה לכל אחד על ירושתו, אלא הרי הן כאילו קנו זה מזה כל אחד חלקו, ואלו החמש סלעים היה חוב על אביהן כמלוה על פה ומלוה על פה אינה גובה מן הלקוחות. הלכך אם חלקו עד שלא נתנו פטורים: ר' יהודה אומר נתחייבו הנכסים. קסבר, האחין שחלקו יורשים הן, דיש ברירה לומר כל אחד זכה בחלקו, ומלוה על פה גובה מן היורשים. והלכה כר' יהודה: זכר ונקבה אין כאן לכהן כלום. דאמר ליה הנקבה יצאה ראשונה, והמוציא מחברו עליו הראיה:

בכור לא לנחלה ולא לכהן. רבי שמעון אומר, הראשון לנחלה, והשני לחמש סלעים: ג מי שלא בכרה אשתו וילדה שני זכרים, נותן חמש סלעים לכהן. מת אחד מהן בתוך שלשים יום, האב פטור. מת האב והבנים קיימים, רבי מאיר אומר, אם נתנו עד שלא חלקו, נתנו. ואם לאו, פטורין. רבי יהודה אומר נתחייבו נכסים. זכר ונקבה, אין כאן לכהן כלום: ד שתי נשים שלא בכרו וילדו שני זכרים, נותן עשר סלעים לכהן. מת אחד מהן בתוך שלשים

to him five *sel'a'im*; if he gave to two priests — he cannot extract [the money] from them [since he would have to prove which priest received the five coins for the dead child]. [If the two women gave birth to] a male and a female, or two females and a male, or two males and two females [and we don't know which emerged first], the priest has nothing in this case. If one [woman] had already given birth, and one [woman] had not given birth, and they gave birth to two males — he gives five *sel'a'im* to the priest. If one of them died within thirty days, [and he didn't give yet] the father is exempt. If the father died and the sons live: Rabbi Meir says, If they gave [the five *sel'a'im*] before they divided [the inheritance], their giving is valid; and if [the redemption money was] not [given], they are exempt. Rabbi Yehudah says, The property [of the father] is obligated [to give the money]. [If they gave birth to] a male and a female, the priest has nothing in this case. (5) If two wives of two husbands, who had never given birth, gave birth to two males [and they were mixed up], this one gives five *sel'a'im* to the priest, and the other one gives five *sel'a'im* to the priest. If one of them [the infants] died within thirty days; if they gave to a single priest — he returns to them [i.e., to the father, whose child died] five *sel'a'im*; if they gave to two priests — he cannot recover [the money] from them, [since each priest could say, I received the five coins for the living child]. [If two women married to two husbands gave birth, one, to] a male and [one, to] a female [and they got mixed up] — the fathers are exempt [each father can claim that his child is the female], but the son must redeem himself [upon reaching the age of Bar-Mitzvah]. [If the two women gave birth to] two

רבנו עובדיה מברטנורא

ד שתי נשים. של איש אחד. וילדו שני זכרים במחבוא. שנתערבו: **אם לכהן אחד נתן.** פדיון שניהם, יחזיר לו הכהן חמש סלעים, הואיל ומת בתוך שלשים ואיגלאי מלתא דנפלא הוא ושלא כדון שקל: **אן יכול להוציא מידם.** דכל חד וחד מדחי ליה ואומר הריני מחזיק במ בשביל פדיון החי: **או שני זכרים ונקבה.** ילדו הנשים שלו במחבוא: **נותן חמש סלעים לכהן.** דממנה נפשך חד הוי בכור, אם האחת ילדה שני זכרים האחד בכור, ואם האחת ילדה זכר ונקבה נמצא שחברתה ילדה זכר לבדו והוא בכור, ואותו שעם הנקבה פטור, שמא נקבה יצאה ראשון: **אין לכהן כלום.** דאיכא למימר הנקבות יצאו תחלה ואין כאן בכור: **האב פטור.** דמצוי למימר בן המבכרת מת: **נתנו עד שלא חלקו כו.** כדפרישנא לעיל. והלכה כר' יהודה: **זכר ונקבה.** יש לומר אותה שלא בכרה ילדה הנקבה ואין כאן בכור: **ה מת אחד.** מן הולדות: **יחזיר להם חמש סלעים.** ויחלוקו שני האבות. והני מילי בשכתב אחד מהן הרשאה לחברו, אבל אם לא כתב אחד מהן הרשאה לחברו, כי אזיל חד מנייהו לגבי כהן דחי ליה לומר בנך החי וכי אזיל אידך דחי ליה לומר בנך החי: **זכר ונקבה האבות פטורים.** דכל חד וחד אמר ליה לכהן הנקבה שלי היא: **והבן חייב לפדות את עצמו.** דמכל מקום בכור הוא: **שתי נקבות וזכר.** יש לומר האחת ילדה נקבה והאחרת זכר ונקבה והנקבה יצאה

יום, אם לכהן אחד נתן, יחזיר לו חמש סלעים. אם לשני כהנים נתן, אינו יכול להוציא מידם. זכר ונקבה או שני זכרים ונקבה, נותן חמש סלעים לכהן. שתי נקבות וזכר או שני זכרים ושתי נקבות, אין כאן לכהן כלום. אחת בכרה ואחת שלא בכרה וילדו שני זכרים. נותן חמש סלעים לכהן. מת אחד מהן בתוך שלשים יום, האב פטור. מת האב והבנים קמין, רבי מאיר אומר, אם נתנו עד שלא חלקו, נתנו ואם לאו, פטורין. רבי יהודה אומר, נתחייבו נכסים. זכר ונקבה, אין כאן לכהן כלום: ה שתי נשים של שני אנשים שלא בכרו וילדו שני זכרים, זה נותן חמש סלעים לכהן, וזה נותן חמש סלעים לכהן. מת אחד מהן בתוך שלשים יום, אם לכהן אחד נתנו, יחזיר להן חמש סלעים. אם לשני כהנים נתנו, אינן יכולין להוציא מידם. זכר ונקבה, האבות פטורין, והבן חייב לפדות את עצמו. שתי נקבות וזכר או שני זכרים

females and a male, or two males and two females — the priest has nothing in this case [since it could be said that the first to be born was female]. (6) If one [woman] who had given birth before and one [woman] who had never given birth [each married to different husbands] gave birth to two males [and they got mixed up] — the one whose wife had not given birth [previously] gives five *sela'im* to the priest. [If these two women gave birth to] a male and a female — the priest has nothing in this case. If the son [i.e., a definite firstborn] died within thirty days, even though he gave [the redemption money] to the priest, he [the priest] returns to him [the father] five *sela'im*; [if the son died] after thirty days, even if he did not give [the redemption money to the priest] — he must now give [the redemption money to the priest]. If he [the son] died on the thirtieth day — it is as if [he died] on the preceding day. Rabbi Akiva says, If he [already] gave [the redemption money, on the thirtieth day] — he may not take [it back from the priest], but if he didn't give it, he doesn't have to. If the father died within thirty days — he [the son] is presumed not to have been redeemed, until he produces proof that he was redeemed; [if the father died] after thirty days — he [the son] is presumed to be redeemed until he [the priest] brings proof that he [the son] was not redeemed. If he [the father] must be redeemed, and his son must be redeemed, he [the father] precedes his son. Rabbi Yehudah says, His son takes precedence, for his commandment [the obligation to redeem the father] was on his father [i.e., the father's father], while the commandment of his son [i.e., the obligation to redeem the son] is on him [the father].

רבנו עובדיה מברטנורא

תחלה, הלכך אין כאן לכהן כלום. וכן שני זכרים ושתי נקבות: **ו אחת בכרה ואחת שלא בכרה וכו': אין כאן לכהן כלום.** דיש לומר המבכרת ילדה הנקבה: **מת הבן בתוך שלשים יום.** אבכורות ודאין דעלמא קאי: יחזיר. דנפל הוה. ולא מיחייב בפדיון עד לאחר שלשים יום: **מת ביום שלשים כיום שלפניו.** ואע"פ שנתן לו יחזיר. דגמרינן חודש חודש ממדבר, כתיב הכא (במדבר יח) ופדוייו מבן חודש תפדה, וכתוב במדבר (שם ג) פקוד כל בכור זכר מבן חודש ומעלה, דמשמע לאחר שלשים: **ר' עקיבא אומר אם נתן לא יטול.** מספקא ליה לר' עקיבא מדאצטריך למכתב ומעלה גבי ערכין, ולא גמרינן ממדבר, הוה להו שני כתובים הבאים כאחד, ואין מלמדים הלכך אם נתן לא יטול. ואם לא נתן לא יתן, דהמוציא מחברו עליו הראיה. והלכה כחכמים: **בחזקת שלא נפדה.** דלא עביד אינש דפריק תוך שלשים: **לאחר שלשים בחזקת שנפדה.** דכהן (הוי מוציא מחברו והורע כחו): **הוא קודם לבנו.** הכל מודים כל היכא דלית ליה אלא חמש סלעים הוא קודם את בנו, דמצוה דידיה עדיף. כי פליגי, דאיכא חמש סלעים ממשעבדי וחמש בני חורי. ר' יהודה סבר, מלוה הכתובה בתורה ככתובה בשטר דמיא, וחמש סלעים דידיה דאיחייב בהו אבחה אויל כהן וטריף ממשעבדי, שהרי שעבודו של כהן קדים. והיינו דקאמר שמצותו על אביו, כלומר, שמאביו שנתעבדו הנכסים ובהני חמש בני חורי פריק לבריה מיד, דאי יהיב בני חורי משום פדיון דידיה, תו לא מיפריק בנו, דשמא שעבודו הלוקחות קודם ללידת בנו. ורבנן סברי, מלוה הכתובה בתורה לאו ככתובה בשטר דמיא, ואי יהיב בני חורי בשביל

ושתי נקבות, אין כאן לכהן כלום: **ו אחת בכרה ואחת שלא בכרה של שני אנשים, וילדו שני זכרים, זה שלא בכרה אשתו, גותן חמש סלעים לכהן. זכר ונקבה, אין כאן לכהן כלום. מת הבן בתוך שלשים יום, אף על פי שנתן לכהן, יחזיר (לו חמש סלעים). לאחר שלשים יום, אף על פי שלא נתן, יתן. מת ביום שלשים, כיום שלפניו. רבי עקיבא אומר, אם נתן, לא יטול. ואם לא נתן, לא יתן. מת האב בתוך שלשים יום, בחזקת שלא נפדה, עד שיביא ראיה שנפדה. לאחר שלשים יום, בחזקת שנפדה, עד (שיביא ראיה) שלא נפדה. הוא לפדות ובנו קודם, הוא קודם את בנו רבי יהודה אומר, בנו קודמו, שמצותו על אביו, ומצות בנו עליו:**

(7) The five *sela'im* of [the redemption money of] the son [is calculated according to] the Tyrian *maneh*. The thirty [*shekel*] of a slave [the owner of an ox that gored a slave to death has to pay a thirty *shekel* fine], the fifty [*shekel* fine] of the rapist or of the seducer, and the hundred [*shekel* fine] of the slanderer — all are [to be paid] in the holy *shekel*, [calculated according to] the Tyrian *maneh*. And all those [who must be redeemed], are

redeemed with money or the equivalent of money, except for the [half] *shekalim* [which must be actual coin]. (8) [The firstborn] may not be redeemed, neither with slaves, nor with notes of indebtedness, nor with lands, nor [may] consecrated property [be redeemed with the aforementioned]. If a person wrote to the priest that he owes him five *sela'im* [for his son's redemption], he is obligated to give it to him, and his son is not redeemed [since this constitutes redemption with a note]. Therefore, if the priest wants to give him [the father] a present, [by returning his money after he gave him an additional five *shekel* for the redemption] he may do so. If a person sets aside the redemption [money] of his son and it is lost, he is responsible for it, as it is said, “shall be yours” and “you shall surely redeem,” (Numbers 18:15) [implying that only when the priest received the money is the redemption

ז חמש סלעים של בן, במנה צורי. שלשים של עבד, וחמשים של אונס ושל מפתה, ומאה של מוציא שם רע, כלם בשקל הקדש, במנה צורי. וכלן נפדין בכסף, ובשוה כסף, חוץ מן השקלים: ח אין פודין לא בעבדים, ולא בשטרות, ולא בקרקעות, ולא בהקדשות. כתב לכהן שהוא חייב לו חמש סלעים, חייב ליתן לו ובנו אינו פדוי, לפיכך אם רצה הכהן ליתן לו מתנה, רשאי. המפריש פדיון בנו ואבד, חייב באחריותו, שנאמר (במדבר יח), "ידיה לך" ו"פדה

רבנו עובדיה מברטנורא

בנו תו לא מפריק איהו, דכהן לא מצי טריף מלקוחות. הלכך מצוה דידה עדיף. והלכה כחכמים: ז חמש סלעים של בן. הסלע האמור במשנה הוא השקל האמור בתורה בכל מקום. ופעמים נקרא בתורה כסף, חמשים כסף, מאה כסף. והוא היה בימי משה משקל שלש מאות ועשרים גרגירי שעורה. ובבית שני הוסיפו עליו והעלוהו למשקל שלש מאות ושמנים וארבע דשעורה. וכן מונים היום לחמש סלעים של בן, ונמצאו חמש סלעים משקל אלף ותשע מאות ועשרים שעורות בינוניות של כסף מזוקק: במנה צורי. היוצא במדינת צור. וכל כסף של תורה כגון חמשת סלעים של בן, שלשים של עבד, וחמשים של אונס ומפתה, ומאה של מוציא שם רע, כולם במנה צורי שהוא כסף מזוקק. וכל כסף שהוא מדבריהם כגון הקנסות וכתובת אשה לדברי רמב"ם כולם כסף מדינה, שאחד משמונה חלקים שבהם כסף ושבעה חלקים נחושת. אבל רבותי הורו שכתובת בתולה יש לה דין כסף של תורה, שכן כתיב כמוהו הבתולות, ומאתן זוהן של כסף נקי. ומשקל כל זווי תשעים ושש שעורות: וכולן נפדין. הכי קאמר, וכל הנפדים נפדין בכסף ובשוה כסף: חוץ מן השקלים. בין כל הנפדין כגון בכור אדם והקדשות, נפדין בין בכסף בין בשוה כסף, חוץ מן השקלים, שהבא לשקול מחצית השקל צריך שיתן אותו מכסף נקי מטבע מצוייר, ולא שוה כסף. ומעשר שני נמי אין נפדה אלא במטבע של כסף שיש עליו צורה: ולא בשוה כסף. דכתיב (דברים יד) וצרת הכסף בידך, כסף שיש עליו צורה: ח אין פודין. בכור אדם: לא בעבדים. אע"ג דאמרן לעיל בכסף ובשוה כסף, אין פודין לא בעבדים: ולא בשטרות. שאם יש לו שטר על חבור בחמש סלעים ונתנו לכהן שיגבה אותו חוב בפדיון בנו, אין בנו פדוי: ולא בהקדשות. כלומר, ולא ההקדשות נמי, אין פודין אותן לא בעבדים ולא בשטרות ולא בקרקעות: כתב לכהן שהוא חייב לו חמש סלעים. משום פדיון בנו: חייב ליתן לו ובנו אינו פדוי. דבר תורה בנו פדוי לכשיתן. ומה טעם אמרו יתן ובנו אינו פדוי, גזירה שמא יאמרו פודין בשטרות: לפיכך. דאמרין שחייב ליתן לו חמש סלעים אחרים לפדיון בנו: אם רצה הכהן להחזירם וליתנם לו במתנה רשאי. אבל תקנה אחרת ליכא. ואע"פ שהכהן רשאי להחזיר וליתן החמש סלעים במתנה לאבי הבכור, אם דעת אבי הבן סומכת בודאי שיחזיר לו הכהן החמש סלעים אין הבן פדוי בין החזיר הכהן בין לא החזיר. כך נראה מן הגמרא: שנאמר יהיה לך ופדה תפדה. כשיהיה לך הפדיון אז בנו פדוי, והאי

valid]. (9) The firstborn takes a double portion of the possessions [inherited] from the father, and does not take a double portion of the possessions of the mother; and he does not take a double portion of the increase [in value of the possessions, i.e., if the value of the estate has increased since the time of his father's death and it is before the division of the estate], nor from what should [fall to the estate, e.g., his grandfather is alive at the time of death, and the grandfather's estate would have fallen to his now deceased father] but is not possessed [at the time of the father's death]; nor does the woman [collect from the rise in property value nor from what should fall to the estate, when she collects the money] of her *ketubah*, nor do the daughters [receive from the rise in property value nor from what should fall to the estate, when they come to receive] their support money, nor does the *yavam* [who takes over all the rights of his deceased brother, collect from the rise in property value nor from what should fall to the estate]. And none of them takes from the [natural] increase [in property value, i.e., if at the time of death the fruit had not yet grown], nor from what should [fall to the estate] but is not possessed, [for an explanation of this seemingly superfluous repetition, see Bartenura]. (10) These do not return [to the original owners] during the Jubilee year: The [double] share of the firstborn, [the inheritance of] a person who inherited his wife, the one who marries his [deceased] brother's wife,

רבנו עובדיה מברטנורא

קרא לאהרן נאמר: **ט ולא בנכסי האם.** נכסי מלוג של האם, דכתיב (דברים כא) כי הוא ראשית אונו לו משפט הבכורה, משמע דאדידיה קאי, כלומר בנכסיו משפט הבכורה, ולא בנכסי אשתו: **ואינו נוטל פי שנים בשבח.** אם השבחו הנכסים לאחר מיתת האב קודם שחלקו, אין הבכור נוטל פי שנים בשבח, אלא שמין את הנכסים מה הן שוין בשעת מיתת אביהן, והבכור נוטל פי שנים בהן בלבד שנאמר (שם) בכל אשר ימצא לו, לאב בשעת מיתתו: **בראוי.** בנכסים שלא היה אביהן מוחזק בשעת מיתתו אבל ראויין היו ליפול לו בירושה ונפלו להן לאחר זמן, אין הבכור נוטל בהן פי שנים: **ולא האשה בכתובתה.** בשבח שהשבחו. אם אין שוין הנכסים בשעת מיתת בעלה כדי שיעור כתובתה ואחר כך השבחו, אינה נוטלת כתובתה אלא כמה שהיו שוין. ואע"ג דבעלמא בעל חוב גובה השבח, מקולי כתובה שנו כאן. וכן אינה נוטלת בראוי כבמוחזק: **ולא הבנות.** נוטלות מזונות לאחר מיתת אביהן בתנאי כתובה ובגן נוקבין די יהוויין ליכי מנאי יהוויין יתבן בביתו ומתזונן מנכסאי, לא מן השבח שהשבחו הנכסים ולא מן הראוי לבוא לאחר מיתתו. כיון דמזונות הבנות מתנאי כתובה הן, ככתובה דמו: **ולא היבם.** הנוטל חלק המת שיבם אשתו, אינו נוטל חלק אחיו לא מן השבח ולא מן הראוי לבוא. מאי טעמא, דבכור קרייה רחמנא (דברים כה) והיה הבכור אשר תלד, כבכור, מה בכור אינו נוטל בשבח ולא בראוי לבוא, אף יבם אינו נוטל לא בשבח ולא בראוי לבוא: **וכולן אין נוטלין בשבח.** הדר תנא ליה, לאתויי שבחא דממילא, כגון תבואה שהיתה שחת כשמת אביו ועכשיו נעשו שבולים, או תמרים סמדר ונעשו עכשיו תמרים גדולים. דאי מרישא, הוה אמינא כי אין בכור נוטל פי שנים בשבח הני מילי בשבח שטרח בו אחיו כגון זיבול שדות וקשקוש ועידור: **ולא בראוי כבמוחזק.** לאתויי אם היה אבי אביהם חי בשעת מיתת אביהם והיו נכסים ראויים ליפול להם כשימות, אע"ג דודאי עתידים ליפול להם ואפילו יש לו בן אחר יטלו אלו חלק אביהן, וסלקא דעתך אמינא דכמוחזק דמי, קמשמע לן. דאי מרישא הוה אמינא ראוי דקתני רישא שאין הבכור נוטל בו, כגון שנפלו להן נכסי אחי אביהן שלא היו לו בנים בשעת מיתת אביהן, ואין ראויין אלא מספק דשמא לא יהיה לו זרע: **הבכורה.** אינה חוזרת ביובל דכתיב (שם כא) פי שנים, מקיש שני חלקיו זה לזה, מה חלק פשיטתו אינה חוזרת ביובל דירושה היא

and [land that is given as] a present; the opinion of Rabbi Meir. But the Sages say, A present is as a sale [and is therefore restored]. Rabbi Eliezer says, They all return in the Jubilee year. Rabbi Yochanan ben Berokah states, The person who inherits his wife must return [the inheritance] to the members of the [wife's] family, but he may deduct money [for his wife's burial] from them.

רבנו עובדיה מברטנורא

כדכתיב (שם) והיה ביום הנחילו את בניו, אף חלק בכורתו ירושה: והיורש את אשתו. דהאי תנא סבר דאורייתא היא, לשאררו הקרוב אליו ממשפחתו וירש אותה (במדבר כו), מכאן שהבעל יורש את אשתו: והמיבם את אשת אחיו. ונטל חלק אחיו, ירושה גמורה היא ואינו מחזיר לשאר אחיו ביובל. דבכור קרייה רחמנא, והיה הבכור, והבכורה אינה חוזרת ביובל כדילפינן: והמתנה כדברי ר' מאיר. דמכר הוא דאמר רחמנא ליהדר ביובל, ירושה ומתנה לא: וחכמים אומרים מתנה כמכר. דכתיב (ויקרא כה) בשנת היובל הזאת תשובו איש אל אחוזתו, וקרא יתירא הוא, דהא כבר נאמר (שם) ושבתם איש אל אחוזתו, אלא לרבות את המתנה הוא דאתא: ר' אליעזר אומר כולן חוזרין ביובל. סבר לה כרבנן דאמרי, תשובו, לרבות את המתנה, והני כוליהו מתנה גינהו. בכור, לתת לו פי שנים, מתנה קרייה רחמנא. והיורש את אשתו, ירושת הבעל דרבנן. והמיבם את אשת אחיו, בכור קרייה רחמנא. מה בכורה חוזרת, אף יבם חוזר: היורש את אשתו יחזיר לבני משפחה. ר' יוחנן בן ברוקה סבירא ליה ירושת הבעל את אשתו דאורייתא היא, והכא במאי עסקינן כגון שהורישתו אשתו בית הקברות. ומשום פגם משפחה אמור רבנן לשקול דמי וליהדר הקברות לבני משפחה: וינכה להם מן הדמים. דמי קבר אשתו. דהוא מיהת חייב בקבורתה. והלכה כחכמים דמתנה כמכר. וכו' יוחנן בן ברוקה דבעל שהורישתו אשתו בית הקברות שקיל דמי ומיהדר בית הקברות לבני משפחה, ומנכה להם מן הדמים דמי קבר אשתו:

Gemara Bekhorot 49a

גמרא בכורות דף מט.

“[If the father dies within thirty days [the infant] is under the presumption of not having been redeemed.” It has been stated: If one redeems his son within thirty days [of his birth], Rav said: His son is regarded as redeemed, whereas Shmuel said: His son is not redeemed. [Said Rabbah:] All [the authorities concerned] agree that if he had said that his son's redemption should take effect from now, his son is not redeemed [i.e., the money is considered a gift, for there is no obligation to redeem within thirty days]. [If he said to the priest within the thirty days that the redemption should take effect after the thirty days] and the money is still at that time in existence, the son is certainly regarded as redeemed, [for it is as if he had given it now]. The point on which they differ is where [he said] after the thirty days and the money had been used [by that time]. [In such a case] Rav said; His son is redeemed for this is on par with the law of betrothal of a woman. There [in the case of betrothal, if he said be you betrothed to me after thirty days with this money] although the money was used, is not the betrothal still valid? In this case, too, it is the same. And

בחזקת שלא נפדה אתמר הפודה את בנו בתוך שלשים יום רב אמר בנו פדוי ושמואל אמר אין בנו פדוי דכולי עלמא מעכשיו אין בנו פדוי לאחר שלשים יום ואיתגוהו למעות ודאי בנו פדוי כי פליגי לאחר שלשים יום ונתעכלו המעות. רב אמר בנו פדוי מידי דהוה אקדושי אשה התיב לאו על אף גב דנתעכלו המעות הוה קדושי הכא נמי לא שנא

Shmuel? — He can answer thus: There [in the case of betrothal] he can effect the betrothal from now, whereas here [in the case of redemption], he cannot cause it to take effect from now [before the thirty days]. And although we have an established rule that wherever Rav and Shmuel differ in ritual law, the ruling adopted is that of Rav, and in civil cases the ruling adopted is that of Shmuel, here however, the ruling adopted is that of Shmuel. We have learned: If the son dies within thirty days [of his birth] although he has given the priest redemption money, the latter must return it. The reason [he returns the money] is because he died, but if he did not die, the son is considered redeemed [even though the redemption took place within thirty days, which is contrary to Shmuel!] We are dealing here with the case where the money is still in existence. Come and hear: “The infant is under the presumption of not having been redeemed [within the thirty days], until proof is brought that it has been redeemed [but if there is proof, the child is redeemed]!” There also is a case of the money being in existence. A Tanna recited in the presence of Rav Yehudah: If one redeems his son within thirty days [of its birth] the son is considered redeemed. He said to him: But did not Shmuel rule that the son is not redeemed, and you say that the son is considered redeemed? [Read: The son is not redeemed.] And although we have an established rule that the ruling adopted is that of Rav in ritual and is like Shmuel in civil matters, here, however, the decision is in accordance with the ruling of Shmuel. “If both the father and son require redemption as firstborn, the father takes precedence over his son ...” Our Rabbis taught: If both the father and the son require redemption as firstborn, the father takes precedence over his son. Rabbi Yehudah says: His son comes first, for the father's command is upon his father, and the command of his son is upon him. Said Rabbi Yirmiyahu: All [the authorities concerned] agree that, where there are only five *selaim*, the father takes precedence over the son; the reason being, that the command regarding himself is of more importance. The difference arises, however, in the case where there are five *selaim* of encumbered property [the father has property against which he issued a note] and five *selaim* of free property. Rabbi Yehudah holds: An obligation arising from a Biblical law [e.g., the duty of redeeming the firstborn] is on a par with a loan against a note. Therefore the five *selaim* due for [redeeming] himself [the priest] goes and seizes from the encumbered property and with the five *selaim* of the free property, he redeems his son [immediately]. But the Rabbis

ושמואל אמר לך התם בידו לקדשה מעכשיו הכא אין בידו לפדותו מעכשיו ואף על גב דקמא לן דכל היכא דפליגי רב ושמואל הלכתא כרב באסורי וכשמואל בדיני הכא הלכתא כותיה דשמואל. תנן מת בתוך שלשים יום אף על פי שתנן לכהן יחזיר לו חמש סלעים טעמא דמת הא לא מת בנו פדוי הכא במאי עסקינן דאיתנהו למעות. תא שמע בחזקת שלא נפדה עד שיאמרו לו שנפדה התם נמי דאיתנהו למעות בעיניהו. תני תנא קמה דרב יהודה הפודה את בנו בתוך שלשים יום בנו פדוי אמר לה שמואל אין בנו פדוי ואת אמרת בנו פדוי ואף על גב דקמא לן כרב באסורי וכשמואל בדיני הכא הלכתא כותיה דשמואל. הוא לפדות ובנו לפדות הוא קדם לבנו וכו'. תנו רבנן מי הוא לפדות ובנו לפדות הוא קדם לבנו. רבי יהודה אומר בנו קודמו שמצותו על אביו ומצות בנו עליי. אמר רבי ירמיה הכל מודים היכא דלכא אלא חמש סלעים הוא קדם לבנו מאי טעמא דמצוה דידה עדיף כי פליגי היכא דאיכא חמש משעבדות וחמש בני חורין. רבי יהודה סבר מלוה הכתובה בתורה ככתובה בשטר דמיא ודידה אויל וטרף ממשעבדי ובהני חמש בני חורין פריק לה

say: An obligation arising from Biblical law is not on a par with a loan against a note, and therefore, the command [of redemption] relating to himself takes precedence.

לְבָרָה. וּרְבֵנָן סִבְרֵי מְלוּהַ הַכְּתוּבָה בְּתוֹרַה לְאֹרְכָה כְּכְתוּבָה בְּשֵׁטֶר דְּמֵינָא הִלְכָּךְ מְצוּהַ דִּידָהּ עֲדֵיף:

וזהר ויקרא דף ט"ו ע"א

תאנא בשעתא דקדשא בריד הוא אשגח בעלמא וחקא דמתכשרן עובדיהון דבני נשא לתתא אתגלגליא עתיקא קדישא בזעיר אנפין ומסתכלן כל אגון אנפין באנפין סתימין ומתברכן בלהו מאי טעמא מתברכא משום דמסתכלן אליו באליו בארע מישר דלא סטאן לימינא ולשמאלא הדא הוא דכתיב ישר יהוה פנימו ומתברכן בלהו ומשקנן דא לרא עד דאתברכן בלהו עלמאי ומשתבחי בלהו עלמין בחד וברין אתקרי יי אהד ושמו אהד. וכד חובי עלמא סגיא אסתים עתיקא קדישא ולא משגיחין אנפין באנפין וברין דינין מתערי בעלמא וברסון רמיו ועתיק יומין אסתים ולא אתגלגליא הדא הוא דכתיב הוה הוית עד די ברסון רמיו ועתיק יומין יתיב עד די ברסון רמיו דאגון בתרין עלאין דמשקנן לבלהו אחרנין לאוקומי בקיומיהו ומאן אגון אבהן ועתיק יומין יתיב ולא אתגלגלן וברין מהפכין חובי עלמא רחמי לדינא. תאנא מסטרא דאימא נפקין גרדינין גימוסין קלפין ואחדין בקולפוי דגבורה שלטין על רחמי במה דאת אמר הנועדים על יי. על יי ממש וברין אשתפחו עלמין חסרין (פי' גמירין) דלא שלמין וקטטותא אתער בכלהו וכד בני עלמא מכשירן עובדיהון לתתא מתבסמן דינין ומתעברן ומתערי רחמי ושלטן על ההוא בישא דאתער מן דינא קשיא וכד מתערן רחמי חדוה ונחומין משתבחיין משום דשליטין על ההוא בישא, הדא הוא דכתיב וינחם יי על הרעה. וינחם משום (דשלא על הרעה) דאתכפיא דינא קשיא ושלטין רחמי. תאנא בשעתא דמתבסמן דינין ושלטין רחמי כל בתרא ובתרא תב בקיומה ומתברכאן בלהו כחדא וכד תיבין כל חד וחד לאתרה ומתברכאן בלהו כחדא ומתבסמא אימא בקלדיטי גליפין ותיבין לסטרהא בדין אקרי תשובה שלמה ואתכפר עלמא דהא אימא בחודותא שלימתא יתבא דכתיב (תהלים קיג) אם הבנים שמחה. וברין אתקרי יום הכפורים, דכתיב בה (ויקרא ט) לטהר אתכם מכל חטאתיכם ומתפתחין חמשיין תרעי דסטריין גליפין.

Yosef Le-Chok

יוסף לחוק

Ethical Teaching:

Sefer Chasidim, Chapter 178

מוסר

ספר חסידים סימן קעז

There are three faces which one is forbidden to look at: The face of idolatry, the face of a woman, and the face of a wicked person. The face of a wicked person, as it says, "I would not look at you or see you." (II Kings 3:14) The face of a woman—for the Shunamite was not allowed to enter before Elisha, as it is written, "and she stood in the doorway."

(ibid., 4:15) And it is written, "How can I gaze upon a maiden?" (Job 31:1) The face of idolatry, as is written, "Do not turn to [or, face] idols." (Leviticus 19:4) And it is written, "And

שלשה פנים אסורים לראות: פני עבודה זרה, פני אשה, פני רשע. פני רשע. פני רשע שנאמר (מ"ב א) אם אביט אליך ואם אראך פני אשה שלא היתה רשאית השונמית לכנס לפני אלישע דכתיב (שם ד) ותעמד בפתח. וכתיב ומה אתבונן על בתולה. פני עבודה זרה דכתיב (ויקרא ט) אל תפנו אל האלילים. וכתיב (יחזקאל

He said to me, 'Son of man, raise now your eyes northward.' And I raised my eyes northward and, behold, north of the gate of the altar was the image of jealousy." (Ezekiel 8:5) He did not say, see; and I saw, for it was in a human image, and the image of male and female organs engaged with each other by means of magic and by means of a magnet, and there was an additional image without engagement. And [regarding it,] it is written; "the seat of the image of jealousy that provokes jealousy." In the second verse, it skipped the word "seat" and says "this image of jealousy." This is why "what they are doing" [*mah hem osim*] is written as one word [which can be read as *mehem osim*, from them, they are doing] — the image of their male and female organs. And it does not say "see" or "and I saw" because it is forbidden to watch while creatures are engaged with one another. And it did not say "see" concerning the women weeping over Tammuz, (verse 14) nor concerning the twenty-five men with their backs to the Sanctuary of God. So we see that it is forbidden to look at the image of idolatry, the form of a wicked person, or the form of a woman. It says three times "Have you seen? You will again see," (verses 6, 12-13, 15)

corresponding to the three images of faces that Menasheh made. But in order to save a life, all three may be seen. For we see that Yehonadav the son of Rechav entered a temple of idolatry so that no righteous person would be killed (II Kings 10:23). And it is written, "And the men took hold of his hand and his wife's hand and the hands of his two daughters." (Genesis 19:16) And it is written "for therefore I have seen your face as one sees the face of a god." (ibid., 33:10) Just as the face of other gods is forbidden [to look at], so [too,] the face of a wicked person is forbidden. But if one looks at them in order to derive pleasure from them, even in order to save a life, it is forbidden. For if an obsession arises in one's heart, so that his evil impulse incites him to look at it, he should die rather than see it. And it is forbidden to look at anyone who is embarrassed by your seeing him. For example, if a person is running after someone else in order to give him charity, and he would be embarrassed if

ח) ויאמר אלי בן אדם שא נא עיניך דרך צפונה ואשא עיני דרך צפונה והנה מצפון לשער המזבח סמל הקנאה ולא אמר ראה ואראה כי בדמות אדם היה ודמות זכרות ונקבות נזקקין זה בזה על ידי בשוף ועל ידי אבן שואבת. דבר אחר בלא זקיקה. ובתיב מושב סמל הקנאה המקנה ובשניה דלג מושב ואמר סמל הקנאה הוה. וזהו מה הם עושים מהם חסר ה' דמות זכרותם ונקבותם ולא אמר ראה ולא ואראה לפי שאסור לראות בשעה שהבריות נזקקים ולא אמר ראה בנשים מבכות את התמוז ולא בעשרים וחמשה איש אחריהם. אל היכל ה' הרי שאסור להסתכל בצורת עבודה זרה ובצורת רשע ובצורת אשה. שלשה פעמים אמר הראית תשוב תראה בנגד ג' פרצופים שעשה מנשה. ובשביל פקוח נפש מתרין שלשתן לראות שהרי יונדב בן רכב נכנס בבית עבודה זרה בדי שלא יהרג שום צדיק ובתיב (בראשית יט) ויחזיקו האנשים בידו וביד אשתו וביד שתי בנותיו ובתיב (שם לג) כי על בן ראיתי פניך בראות פניי אלהים. מה פני אלהים אחרים אסור אף פני רשע אסור. אבל להנאתן אפלו לפקוח נפש אסור שאם עולה טינא בלבן שיצר הרע מתגרה בו לראות ימות ולא יראנה. ואסור לראות שום אדם והוא מתבייש ממך אם תראנו כגון אדם רודף אחר חברו לתת צדקה והוא מתבייש אם יראנו שום אדם

anyone saw; or if someone is bringing something to the market to sell or bringing something from the market; or even if he is engaged in some work; or even if he is in his house and would be embarrassed if you see

him, do not stand there, but slip away from him.

ואם מיביא שום דבר לשוק למכר או שום חפץ מן השוק או אפלו עוסק בשום מלאכה או אפלו בביתו והוא מתבייש אם תראה אותו אל תעמד שם והשטמ ממנו:

Practical Law:

Rambam, Laws of Blessings, Chapter 2

(1) In the blessing of the land, one must say thanks at its beginning and at its end. One concludes with “for the land and for the food.” Anyone who did not say “a desirable, good and ample land” in the blessing of the land has not fulfilled his obligation. And one must mention in this blessing, the covenant and the Torah, and must mention the covenant before the Torah. Because the covenant of which we are speaking in the blessing of the land, is the covenant of circumcision, and thirteen covenants were made over it, but over the whole Torah only three covenants were made. As it is said, “These are the words of the covenant ... in addition to the covenant that He made with them at Chorev ... You are standing ... to bring you into the covenant.” (Deuteronomy 28:69, 29:9) (2) The third blessing, one opens with “Have mercy, Lord our God, on us and on Israel Your people, and on Jerusalem Your city, and on Zion, the dwelling place of Your Glory” or “Console us, Lord our God, in Jerusalem, Your city” and concludes it “Who builds Jerusalem” or “Who consoles His people Israel with the building of Jerusalem.” For this reason, this blessing is called [the blessing of] consolation. And anyone who did not say “the kingdom of the house of David” in this blessing has not fulfilled his obligation, because it is the subject of the blessing. For there is no complete consolation except by the restoration of the kingdom of the house of David.

הלכה

הרמב"ם הלכות ברכות פרק ב

א ברפת הארץ צריך לומר הודיה בתחלתה ובסופה וחותרם בה על הארץ ועל המזון. וכל שלא אמר ארץ חמדה טובה ורחבה בברפת הארץ לא יצא ידי חובתו. וצריך להזכיר בה ברית ותורה ולהקדים ברית לתורה שהברית היא שאומרים בברפת הארץ היא ברית מילה שנברתנו עליה שלש עשרה בריתות והתורה כלה נברתנו עליה שלש בריתות שנאמר (דברים כח) אלה דברי הברית וכו'. מלבד הברית אשר כרת אתם בחורב אתם נצבים וכו' ולעברך בברית וכו'; ב ברכה שלישית פותח בה רחם ה' אלהינו עלינו ועל ישראל עמך ועל ירושלים עירך ועל ציון משכן כבודך. או נחמנו ה' אלהינו בירושלים עירך וחותרם בה בונה ירושלים או מנחם עמו ישראל בבנין ירושלים ולפיכך נקראת ברכה זו נחמה. וכל מי שלא אמר מלכות בית דוד בברכה זו לא יצא ידי חובתו מפני שהיא ענין הברכה שאין נחמה גמורה אלא בחזרת מלכות בית דוד: